

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ב, 2022
מספר השאלון: 011281
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1

הטענה: הטלת משמעת על התלמידים אינה צריכה להיות השאיפה שלנו, כי בהטלת משמעת אנחנו מונעים מהתלמידים לפתח דעה עצמאית ואישיות ייחודית וחוסמים את יצר הגילוי והחדשנות שבהם. (ניסוחים אפשריים נוספים: לא היינו רוצים שכל האנשים יצייתו לנוורמות אחידות. / בהטלת משמעת על תלמידינו אנחנו חוטאים לייעודנו.)

שאלה 2

"רצח, התעללות, גנבה וכל הפשעים נמנעים הודות למשמעת של רוב הציבור ולציות לחוקי המוסר והמדינה." (אפשר גם: "חוקים אלה מאלצים את בני האדם להתגבר על יצריהם למען שלום החברה והפרטים בה, למען שמירה על צלם אנוש.")

שאלה 3

א. קטע (2).

ב. כותב מאמר 2, כמו המורה בקטע (2), תומך בשיחה עם התלמיד שבה המורה מנסה להבין מדוע התלמיד אינו עושה את מה שהתבקש לעשות, ובחשיבה משותפת של המורה והתלמידים במקום הטלת עונשים – כדי ליצור בכיתה אווירה חיובית ומכבדת. ביסוס: "צריך לחשוב יחד איתם, ולא רק 'להנחית' עליהם הוראות" / "צריך לשתף אותם בתהליך קבלת ההחלטות הנוגעות ללמידתם ולחייהם יחד בכיתה" / "הרהור בשאלות אלה יעזור לנו ליצור סביבת לימוד נעימה המתחשבת בתלמיד".

שאלה 4

א. טענת הנגד: הבעיה אינה בתוכנית הלימודים, ויש לדרוש מן התלמידים "להתנהג כראוי", כלומר לעשות בדיוק כדברי המורה; התלמידים הם האשמים הבלעדיים בחוסר המשמעת – ולא תוכניות הלימודים. ב. פרופסור עוז אלמוג עשוי שלא להסכים עם טענת הנגד, כי לדעתו בעיות המשמעת אינן נובעות מן התלמידים אלא ממערכת החינוך המיושנת ומנסיבות חברתיות. ביסוס: "המערכות הישנות, שפעלו מתקופת המהפכה התעשייתית ובמשך מאה השנים האחרונות, אינן ישימות עוד" / "הצעירים סובלים בתוך מערכת חינוך מיושנת שאינה מתאימה לעולם שלהם" / "בעיות המשמעת נובעות מנסיבות חברתיות ומנסיבות חינוכיות".

שאלה 5

(2)

שאלה 6 – סקירה לדוגמה

בעיות משמעת בבית הספר: סיבות ודרכי התמודדות

מורים רבים מדווחים כי חלק ניכר מזמן השיעור מוקדש היום לטיפול בבעיות משמעת (הרפז, 2007). מה גורם לבעיות אלה, וכיצד אפשר להתמודד איתן?

יש הרואים בתלמידים את האשמים הבלעדיים (קון, 2007), אך שני המקורות מצביעים דווקא על בית הספר עצמו: תוכנית לימודים וחומרי לימוד מיושנים שאינם מעוררים עניין (קון, 2007), ומוסד שעבר זמנו – איטי, סמכותי ומשעמם – שאינו מתאים לעולם הדיגיטלי עתיר הגירויים של הצעירים (הרפז, 2007). נוסף על כך, לטענת עוז ותמר אלמוג (בתוך הרפז, 2007), החברה הישראלית רכה מדי בכל הנוגע להצבת גבולות, וגישת "הילד במרכז" מחריפה את הבעיה.

באשר לדרכי ההתמודדות, קון (2007) ממליץ לוותר על עונשים ופרסים, לשתף את התלמידים בקבלת ההחלטות ולעודד אותם לחשוב בעצמם על פתרון הבעיות. ברוח דומה מוצע במאמר של הרפז (2007) להגמיש את בית הספר: לאפשר לתלמידים לבחור מסלולים ושיעורים, להציב להם מטרה מעניינת ולשתף אותם בהגדרת היעדים, ובד בבד לטפח אצלם משמעת עצמית.

מכאן שבית ספר שיהפוך את הלמידה למשמעותית יוכל לצמצם את הצורך במאבקי משמעת.

ביבליוגרפיה

הרפז, י' (אוקטובר, 2007). בעיות משמעת הן בעיות משמעות. הד החינוך, גיליון 9, עמ' 28–31.
קון, א' (אוקטובר, 2007). משמעת היא הבעיה, לא הפתרון. הד החינוך, גיליון 9, עמ' 42.

חלק שני – לשון

שאלה 7

- אחד המחקרים
- בגיליון העשרים ושש
- בשנת אלפיים עשרים ואחת
- שבעת העמודים הראשונים
- מעמוד מספר שמונה
- בשלושים ושבעה מקורות מידע
- השתתפו שלושים ושש מחנכות
- פי שניים
- אחת משלוש ההגדרות
- ארבע דרכי התמודדות

שאלה 8

א. בית הספר - נושא

החדש - לוואי

יתבסס - נשוא

על אחריות(ו) - מושא; כינוי הקניין י' ("שלו") - לוואי

האישית - לוואי

של התלמיד - לוואי

ללמידת(ו) - לוואי; כינוי הקניין י' ("שלו") - לוואי

ב. רבים מזוכי פרס נובל לשלום הם אנשים [שישבו בכלא] משום שלא נשמעו לחוקים מסוימים במדינות

שלהם.]]

[שישבו בכלא ...] - פסוקית לוואי (של "אנשים").

[משום שלא נשמעו לחוקים מסוימים במדינות שלהם] - פסוקית סיבה (תיאור סיבה, בתוך פסוקית הלוואי).

ג. רבים מזוכי פרס נובל לשלום לא נשמעו לחוקים מסוימים במדינות שלהם, לכן הם ישבו בכלא.

(אפשר גם: ...ולכן / לפיכך / משום כך / על כן הם ישבו בכלא).

שאלה 9

א. (1) משפט I: משמעת עצמית היא הדוגמה הטובה ביותר [שאב מעניק לילדיו]. - פסוקית לוואי.

(2) משפט III: אף על פי שלא ידיאליסטים ולאנשי חזון לא חסרות כוונות טובות, לעיתים קרובות חסרה להם משמעת.

(3) בזכות המשמעת העצמית כמעט כל הדברים מתאפשרים.

ב. (1) משפט I: "בתלמידים או בתוכנית הלימודים" - מושא כולל.

משפט II: "הבעיה ולא הפתרון" - נשוא כולל.

(2) במשפט I - ברירה; במשפט II - ניגוד.

ג. (1) כידוע (משפט II).

(2) ההסגר מציין שתוכן המשפט ודאי - אמת ידועה ומקובלת; הוא מבטא את ביטחונו של הדובר בדבריו.

שאלה 10

המשפט	התמורה	המילה או המילים שהתמורה ממירה	התפקיד התחבירי
I.	החל באומנות וכלה במדע ובכלכלה	בכל תחום	לואי
II.	עונשים ופרסים	על הפתרונות הנוחים	מושא
III.	כגון גלישה באינטרנט, שליחת מסרונים וצפייה בערוצים השונים בטלוויזיה	גירויים רבים	נושא

א. (1) שתי התכונות האלה

(2) שתי התכונות האלה: רגישות לנרדפות והזדהות עם סבל, עושות אותנו רכים, אם לא רכרוכיים, בנוגע להצבת גבולות ולענישה.
(אפשר גם: שתי התכונות – רגישות לנרדפות והזדהות עם סבל – עושות אותנו רכים...)

שאלה 11

א. הבעיה הייתה בתוכנית הלימודים שלי ולא בתלמידים.

ב. I. מדוע – תיאור (סיבה)

II. מה – נושא

III. איזה – לואי

המשפט	המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
I.	לומדים	שם עצם	נשוא (חלק מן הנשוא המורחב "ייהפכו ללומדים" בפסוקית)
II.	לומדים	פועל	נשוא
III.	מצטיינים	שם תואר	לואי

שאלה 12

א. I. זה – נושא; חד־גוני – לואי.

II. זה – לואי; חד־גוני – נושא.

ב. (1) משפט II.

(2) פסוקית מושא.

ג. (1) משפט III.

(2) במשפט II (סעיף ב') פסוקית התנאי מבטאת תנאי קיים – תנאי שעשוי להתקיים; ואילו במשפט III

(סעיף ג') פסוקית התנאי מבטאת תנאי בטל – תנאי שלא התקיים ולא יתקיים.

(3) משפט V.

שאלה 13

א.	המילה	השורש	הבניין
	מְשַׁכְנֵעַ	ש-כ-נ-ע	פועל
	לְהוֹדוֹת	י-ד-ו-ה	הפעיל
	אֶצְטָרֵךְ	צ-ר-ך	התפעל
	הַבְנֵיתִי	ב-ו-ן	הפעיל
	עֲשׂוּיִים	ע-ש-ו-ה	קל (פֻּעַל)

ב. הַרְשָׁאָה, רִשְׁאִי, רִשְׁוִי, מְרִשִּׁית

שאלה 14

א. בקשה – פיעל

הזדהות – התפעל

ציות – פיעל

שליטה – קל (פעל)

ב. (1) השורש: נ-ט-ל, הבניין: הפעיל.

(2) הָטַל

ג. (1) שִׁיבָה – הִשָּׁבָה; יָשִׁיבָה – הוֹשִׁבָה.

(2) אָשִׁיב

שאלה 15

א.	י-צ-ר	צ-ו-ר	נ-צ-ר
	מוֹצֵר, יְצוּרִים, יְצָרִיקָם	יָצוּר	נוֹצֵר

ב. I. הנו"ן מציינת עתיד, גוף מדברים (אנחנו נשמע).

II. הנו"ן מציינת את הבניין – נפעל (נִקְטַל).

ג. (1) השורש: ק-ד-ם; המשקל: תִּקְטִיל.

(2) השורש: ק-ד-ם; הבניין: הפעיל; הזמן: עתיד.

שאלה 16

- א. משעמם - מקטל
ישימה - קטיל (ישימה היא צורת הנקבה של ישים)
שקדן - קטלן
- ב. אישי - צורן גזירה; משמעותו: שם תואר / תכונה ("של האיש", מייחס תכונה).
כבודי - צורן נטייה; משמעותו: שייכות / קניין (הכבוד שלי - כינוי קניין, גוף מדבר).
- ג. הצורן הסופי 'ות' במילה 'צירתיות' הוא צורן גזירה ומשמעותו היא הפשטה (שם תכונה מופשט),
ובמילה 'צירתיות' הצורן הסופי 'ות' הוא צורן נטייה ומשמעותו היא ריבוי (רבות).
- ד. מחיצת (כף)
- ה. פליון

שאלה 17

א. (1)

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
חשכון, ברה, נעיל, ננעל, מלוי, מצב, פתוח	דבקית, מחיקון, נילונית

(2) ננעל / פתוח

(3) מלוי / ברה

ב. (1) גלוי

(2) ליי (ל"ה)

(3) ל"א

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon